

КОВАЛЕНКО

Світлана Олександрівна
svetalexkov@gmail.com

УДК 336.14

РОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У
РЕГІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ ЗА
СУЧАСНИХ УМОВ

МІТНИКОВА

Ольга Сергіївна
mitnikovaola@gmail.comTHE ROLE OF LOCAL BUDGETS IN
REGIONAL POLICY IN THE CURRENT
CONTEXTк.е.н., доцент, Харківський
інститут фінансів
Київського національного
торговельно-економічного
університетустудент, Харківський
інститут фінансів
Київського національного
торговельно-економічного
університету

Стаття присвячена визначенню ролі місцевих бюджетів в сучасних умовах проведення реформи децентралізації влади, розглянуто складові реалізації державної регіональної політики, її напрями, проведено аналіз результатів бюджетної децентралізації за останні роки та динаміки власних доходів місцевих бюджетів. Доведено, що децентралізація сприяє ефективному витрачання коштів місцевих бюджетів та їх спрямуванню на фінансування першочергово необхідних видатків, зацікавленості керівників до вирішення проблем регіону та підвищення рівня життя населення. У зв'язку з чим визначені основні напрями подальшого проведення реформи.

* * *

Статья посвящена определению роли местных бюджетов в современных условиях проведения реформы децентрализации власти, рассмотрены элементы реализации государственной региональной политики, ее направления, проведен анализ результатов бюджетной децентрализации за последние годы и динамики собственных доходов местных бюджетов. Доказано, что децентрализация способствует эффективному использованию средств местных бюджетов и их направления на финансирование первоочередных расходов, заинтересованности руководителей в решении проблем региона и повышения уровня жизни населения. В связи с чем определены основные направления дальнейшего проведения реформы.

* * *

Introduction. Local budgets are an integral part of the system of budgetary regulation especially in the current context of implementing the reform of decentralization of power.

Purpose. The purpose of the work is to determine the role of local budgets in the state regional policy in the current context of implementing the reform of fiscal decentralization

Results. One of the main tasks of the state regional financial policy is providing on the territory of Ukraine common standards of quality of life of the population of Ukraine and leveling of economic and social development of regions. Authors consider the elements of the implementation of the state regional policy which are sectorial, administrative and territorial parts. The paper also provides recent statistics of dynamics of local budget revenues and other results of the fiscal decentralization. Attention is focused on positive points in the development of regions in which the united territorial communities have been formed. Also the role of the State Fund for Regional Development in the social and economic development of the regions of Ukraine has been identified. And it has been outlined projected amounts of financing of educational, health care, sports, and transports facilities.

Conclusion. As a result of the research has been proposed to create equal conditions for access of people from different regions to basic social, communal, administrative, transport, information and other services, favorable conditions for investments, to promote cooperation of territorial communities in order to increase the transparency of costs management.

Ключові слова: місцеві бюджети, децентралізація, об'єднані територіальні громади, регіональна політика, органи місцевого самоврядування

Ключевые слова: местные бюджеты, децентрализация, объединенные территориальные общины, региональная политика, органы местного самоуправления

Keywords: local budgets, decentralization, united territorial communities, regional policy, local government bodies

ВСТУП

Сьогодні важливу роль в реалізації фінансово-бюджетної політики держави відіграють місцеві бюджети, які є невід'ємною частиною системи бюджетного регулювання. У зв'язку з розширенням прав органів місцевого самоврядування у процесі децентралізації влади проблеми формування й виконання місцевих бюджетів потребують якнайшвидшого розв'язання.

Від якісного рівня формування місцевих бюджетів залежить стан економічної та соціальної інфраструктури адміністративно-територіальних одиниць, у тому числі: житлово-комунального господарства, транспорту, зв'язку, закладів освіти, охорони здоров'я, засобів масової інформації, соціальних та моло-

діжних програм, культури та спорту, що набуває особливої актуальності в сучасних умовах децентралізації.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні ролі та значення місцевих бюджетів в регіональній політиці держави на сучасному етапі бюджетної децентралізації.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти з питань бюджету та офіційні статистичні дані.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагаль-

нення.

РЕЗУЛЬТАТИ

За сучасних умов бюджетної децентралізації однією з найголовніших завдань державної регіональної фінансової політики є забезпечення на всій території України єдиних стандартів якості життя населення та вирівнювання економічного та соціального розвитку адміністративно-територіальних одиниць. При цьому варто відмітити, що кожний окремих регіон має власні цілі розвитку, тому для досягнення найбільшої ефективності варто узгодити державні цілі з регіональними. Особливої уваги в цьому процесі заслуговує визначення пріоритетів розподілу ресурсів та концентрація їх на тих заходах та територіях, що можуть показати найкращі результати у мінімальні терміни та мати позитивний вплив на розвиток не лише конкретної території, але й сусідніх регіонів.

Відповідно до державної стратегії регіонального розвитку до 2020 р. формування і реалізація державної регіональної політики передбачає поєднання таких складових частин:

1) секторальної – підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів шляхом оптимізації і диверсифікації структури економіки, забезпечення ефективної спеціалізації регіонів з пріоритетним використанням власного ресурсного потенціалу;

2) територіальної – досягнення рівномірного та збалансованого розвитку територій, розвиток міжрегіонального співробітництва, запобігання поглибленню соціально-економічних диспропорцій шляхом формування “точок зростання”, активізації місцевої економічної ініціативи та зміцнення потенціалу сільської місцевості, забезпечення соціально-економічної єдності і рівномірності розвитку регіонів з метою створення рівних умов для розвитку людини;

3) управлінської – застосування єдиних підходів до формування і реалізації політики регіонального розвитку, створення єдиної системи стратегічного планування та прогнозування розвитку держави і регіонів, оптимізація системи територіальної організації влади [2].

Слід зазначити, що практично в кожному регіоні є більш та менш розвинуті райони, села, тому варто відшукувати перспективні переваги кожного регіону з метою подальшого його розвитку. Такими перевагами можна назвати забезпеченість природними ресурсами, розвиток інфраструктури, географічне положення регіону, що в перспективі у разі ефективного управління ними може забезпечити надходження до місцевого бюджету.

Варто зазначити, що саме за допомогою коштів місцевих бюджетів та переданих коштів з державного бюджету втілюються в життя регіональні програми розвитку територій.

Особливо важливим в цьому процесі є вдосконалення структури дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів з урахуванням напрямів бюджетної політики, визначених бюджетною резолюцією. Крім того, децентралізація фінансових ресурсів є стимулом для органів місцевого самоврядування ефективніше управляти доходами та визначити першочергові видатки, що потребують фінансування.

Слід зауважити, що від рівня та якості фінансового забезпечення, фінансової самостійності та самодостатності місцевих бюджетів залежить ефективне функціонування всього інституту місцевого самоврядування, що можливо досягти за умов раціонально побудованої системи децентралізації фінансових ресурсів. Децентралізація дає можливість територіальним громадам та регіонам здійснювати більший вплив на свій розвиток та рівень життя жителів громади.

Заходи з регіональної фінансової політики здійснюються органами місцевого самоврядування у межах своїх повноважень шляхом встановлення податкових ставок і пільг щодо місцевих податків та зборів, які фактично можна назвати регулюючими або стимулюючими засобами. При цьому не останню роль варто приділити визначенню методології збалансування дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів, що є необхідним для формування пріоритетів регіональної та територіальної бюджетної політики.

Політика децентралізації і розвитку регіону повинна орієнтуватися на:

- 1) розвиток і формування гармонійного законодавства;
- 2) продовження політико-адміністративних реформ;
- 3) активізацію фінансово-бюджетної децентралізації;
- 4) підвищення ефективності управління комунальною власністю;
- 5) розвиток муніципальної служби;
- 6) посилення кадрового потенціалу органів місцевого самоврядування;
- 7) підвищення відвертості і підзвітності органів місцевого самоврядування;
- 8) розвиток партнерства органів місцевого самоврядування із структурами цивільного суспільства;
- 9) посилення соціальної мобілізації в регіональних співтовариствах [4].

Зазначені заходи стимулюють органи місцевого самоврядування до активної роботи щодо розв’язання місцевих проблем, однак і створюють ризики зменшення бюджетних можливостей для об’єднаних територіальних громад, які не займатимуться власним розвитком та стимулюванням розвитку місцевого бізнесу на рівні з успішними громадами.

Територіальні громади, об’єднані в одну адміністративну одиницю базового рівня, являють собою складну систему і примушені переслідувати одночасно декілька цілей, узгодження і реалізацію яких можна здійснювати за допомогою різних інструментів регіональної політики. При цьому важливу роль відіграє бюджет територіальної громади як найважливіший інструмент забезпечення базових життєвих потреб населення і реалізації пріоритетів просторового розвитку промислової, аграрної та інвестиційної політики [3].

Аналізуючи результати бюджетної децентралізації 2014-17 рр. варто відмітити позитивні зміни. Так, власні доходи місцевих бюджетів зросли на 124,1 млрд. грн., тільки за 2017 р. в 366 об’єднаних територіальних громадах вони зросли на 87% та склали 9,3 млрд грн. (+4,3 млрд. грн.). Динаміка власних доходів місцевих бюджетів наведена на рис. 1.

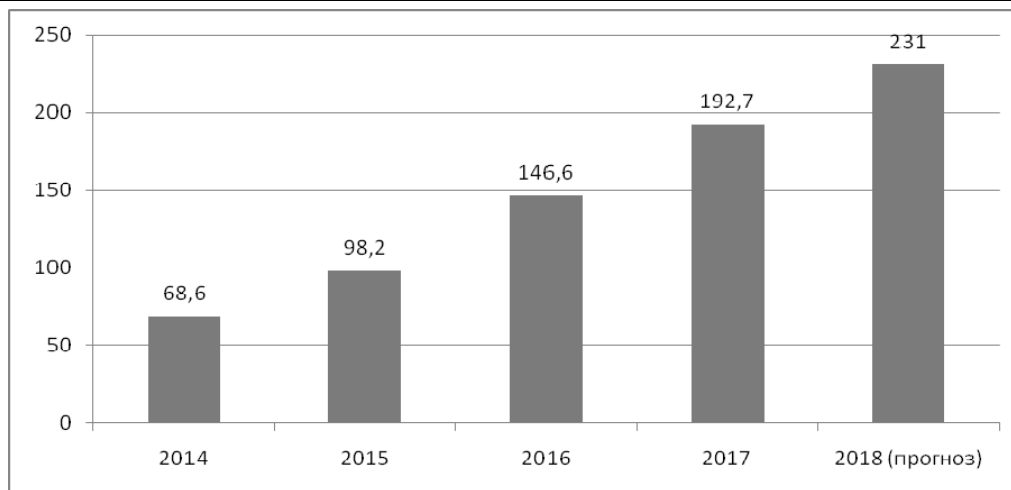

Рис. 1. Динаміка власних доходів місцевих бюджетів, млрд. грн. [5]

Крім того, приріст надходжень податку на доходи фізичних осіб склав 41,2 %, що на 1,9 % більше, ніж в цілому по Україні. Загальний розмір фінансових ресурсів, який є у розпорядженні органів місцевого самоврядування, у 2017 р.і вперше перевищив половину від всього зведеного бюджету України та склав 51,2 %. А також про фінансову спроможність місцевих бюджетів свідчать і залишки коштів, які склалися на рахунках станом на 1 січня 2018 р. у розмірі 55,7 млрд. грн. [5].

Отже, наведені дані свідчать про те, що децентралізація створює можливості для ефективної системи управління на місцевому рівні, забезпечення громади фінансовими ресурсами, а також підвищення якості надання публічних послуг через створені спеціалізовані центри надання адміністративних послуг.

Варто зазначити також, що важливу роль у соціально-економічному розвитку регіонів України відіграє Державний фонд регіонального розвитку, який відповідно до Бюджетного кодексу України, створюється у складі загального фонду державного бюджету. Кошти Фонду спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку (у тому числі проектів співробітництва та добровільного об'єднання територіальних громад), що мають на меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустріальних та інноваційних парків і відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних стратегіях розвитку регіонів [1].

Так, за кошти Державного фонду регіонального розвитку в регіонах у 2018 р. буде реалізовано 80 об'єктів освіти (школи, дитячі садки) на суму – 1,3 млрд. грн., 95 об'єктів охорони здоров'я та соціального захисту населення – 804 млн. грн., 78 об'єктів спорту – 740 млн. грн., 36 об'єктів водопостачання та водовідведення – 200 млн. грн., 25 об'єктів дорожньо-транспортної інфраструктури – 334 млн. грн., 26 об'єкти культури – 397 млн. грн. [6].

Таким чином, підвищення бюджетної спроможності об'єднаних територіальних громад, перехід управлінських функцій до органів місцевого самоврядування розкриває ширші можливості в територіальному управлінні на рівні регіонів. Вони підкріплюються також новими підходами до організації дер-

жавної підтримки розвитку окремих громад і регіонів в цілому, що сприятиме ресурсному забезпеченню децентралізаційних процесів в Україні.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладене, варто відзначити, що місцеві бюджети відіграють головну роль в економічному і соціальному розвитку регіонів, оскільки фінансова спроможність місцевих бюджетів дає можливість органам місцевого самоврядування проявляти самостійність у визначенні напрямів витрачання коштів та спрямування їх на соціально-економічний розвиток територій. Чим самими забезпечити нормальне функціонування та подальший розвиток закладів освіти, медицини, культури, житлово-комунального господарства, тобто впровадження у життя регіональних програм економічного і соціального розвитку регіонів.

Крім того, фінансова децентралізація сприяє ефективному використанню наявних фінансових ресурсів місцевих бюджетів, їх економії та спрямування на першочергово необхідні видатки, а також створенню нових робочих місць, підвищенню кваліфікації кадрів, зацікавленості місцевих керівників у вирішенні проблем регіону та підвищенню рівня життя його мешканців. Тому важливо звернути увагу на:

1) створення рівних умов для доступу жителів різних регіонів та громад до базових соціальних, комунальних, адміністративних, транспортних, інформаційних та інших послуг;

2) створення умов для систематичного контролю за формуванням і використанням коштів місцевих бюджетів з боку представників бізнесу та місцевих жителів територіальних громад;

3) пошук додаткових та підвищення ефективності використання наявних внутрішніх факторів розвитку регіону;

4) створення сприятливого інвестиційного клімату регіонів шляхом впровадження інноваційних технологій та винаходів, створення кластерних структур, розвитку туристичного бізнесу;

5) сприяння розвитку співробітництва територіальних громад, створення нормативного-правового забезпечення з регулювання даного питання з метою вирішення спільних проблем регіонального характеру.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI; із змінами та оновленнями // База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index>.
2. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. №385 // База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF/para11#n11>
3. Новіков В.М. Інституціональні механізми реалізації соціального потенціалу децентралізації. URL: <https://dse.org.ua/archive/28/6.pdf>
4. Чеберяко О. Місцеві бюджети в умовах сучасної децентралізації: Україна і зарубіжний досвід. URL: oaji.net/articles/2016/3733-1473972894.pdf
5. Фінансова децентралізація: результати та перспективи. URL: decentralization.gov.ua/news/8342?page=5
6. Уряд підтримав 477 проектів регіонального розвитку, що фінансуватимуться ДФРР у 2018 році, на суму понад 4 млрд грн. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/8866>

References

1. The Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 08.07.2010 № 2456-VI; with changes and updates // Database "Legislation of Ukraine". URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index> (in Ukrainian)
2. The State Strategy for Regional Development for the period up to 2020: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 06.08.2014. № 385 // Database "Legislation of Ukraine". URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF/para11#n11> (in Ukrainian)
3. Novikov V.M. The Institutional Mechanisms for the Realization of the Social Potential of Decentralization. URL: <https://dse.org.ua/archive/28/6.pdf> (in Ukrainian)
4. Cheberyako O. Local budgets in the context of modern decentralization: Ukraine and foreign experience. URL: oaji.net/articles/2016/3733-1473972894.pdf (in Ukrainian)
5. Financial decentralization: results and prospects. URL: decentralization.gov.ua/news/8342?page=5 (in Ukrainian)
6. The Government has supported 477 regional development projects funded by the SFRD in 2018 worth over UAH 4 billion. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/8866> (in Ukrainian)